

GYULAI Ida

"Szabadság"

Péntek, 1974 november 22

8. oldal

SZIKLAY ANDOR:

MAGYAR LÁBNYOMOK ...

Statisztikákkal szemben barátságtalan vagyok, mert realizmus álarca mögötti csalárdóságokkal kellemtelenségeket okoztak nekem legelső diplomáciai beosztásaim idején. Akkor nem kizárólag politikai, hanem közgazdasági feladataim is voltak és sok kinos tojástartócot kellett eljárnom higitott és szintelenített „national average”-ek és „chi-square test”-ek körül. Olyan messze csak humorista mehet el, mint Mark Twain az ő „háromfajta hazugság”-jával („lies, damn lies, and statistics”). Annyi azonban bizonyos, hogy aki e téren nem vigyáz, könnyen belefuladhat olyan vízbe, amelynek „átlagos” mélysége csak két láb: ha pedig egyik lába a tűzforró kályhán, a másik pedig egy csöbör jéghideg vízben van, úgy „átlagban” egész kellemesen érezheti magát, ha igaz. Mindez meggyőzőbb lesz, amint találkozunk azzal a kétharmad-emberrel, akire az egész embereken fölül egy és más „esik”, sőt már akkor is, ha végre-valahára megismerhetjük a világ egyik legnevezetesebb emberét, az egyáltalában nem létező Átlag-Embert.

Ezek előrebocsátásával jegyzem meg, hogy az amerikai bűnözési statisztikában — amelyek mélységéért és magasságáért nevelési, közoktatási, törvénykezési és igazságszolgáltatási vezetőségünk olimpiászi érdemrendeket kaphatna, — a magyar, mint „ethnic” népréteg, feltűnően szerény helyet foglal el. Önmaga meggyilkolásában ugyan, mint hallom, ma is Európa vezető nemzete az odaáti magyarság, mint volt a háboru előtt is; de sem odaát, sem Amerikában nem

áll ez a nép a gyilkosok, betörők és erőszakolók statisztikáinak bármely kiemelkedőbb szintjén. Négy amerikai évtizedem alatt mindössze két olyan esetről tudok az ország vezető lapjainak első-oldalairól, amelyben magyar lányomok mesgyéje — véres. És történetesen éppen ehhez a kettőhöz fűznek engem bizonyos személyi kapcsolatok. Az elsőről írok itt.

****

Már nyitva voltak ugyan azon a téli reggelen a „korlátozott”, „bizalmas”, „titkos” és még cifrább tartalmu kamrák, szekrények és fiókok, de a State Department gépezetének „emberanyaga” (valami pokolbeli Computer találhatta ki ezt az embertelen szót) még nem lendült működésbe. A folyosókon titkárnők kis nyájai legelésztek, az előző este magán-eseményei és a kezdődő munkanap előrelátható terhei fölött kérődzve. A hivatalos órák 8.45-kor kezdődtek, de feltűnő ellentétben más nemzetek külügyminisztériumainak munkarendjével, nálunk a segédzsemmélyzetiek és a kistisztviselők később kezdtek dolgozni, mint a rangosabbak és felelősebbek, akik kávéra öntve magukba már nyolc óra előtt kezdték a jegyzetést az első konferenciára. Tíz óra tájt lehetett 1951 jan. 10-én — emlékszem ugyanis, hogy a tíz órai „prep-chat”-re indultam a divízió főnökéhez, — amikor a folyosóról hívott vissza a titkárnőm: „Line three” (Azon a vonalon soronkívüli „crash” utasítások jöttek, felsőbb szükséghez képest: adatokat félórán belül... „first draft”-et egy nyilatkozathoz mindjárt lunch után, tehát lunch helyett... kiszállás valahova, vagy beszállás valamibe, mert valaki érkezik, vagy távozik a nevezetes Hetedik Emeleten...) Tehát: „Hello...”

Félórával később négyen nyitottunk be az akkor 2112 Leroy Place-en volt magyar követségre: Hartnett detektívhadnagy, ma nyug. kapitány; Gus Vogelgesang (Krudy-i név: Madárdal Ágoston) detektív, jelenleg az arlingtoni temetőben; egy rendőrkerületi gépiro; és egy külügyminisztériumi megbizott, az elhasznált álszerény frázissal „e sorok szerény írója”.

Washingtoni és new yorki lapok cikkeiből:

„Egy őszeshaju, idegeskedő ember, hóna alatt nagy barna boritékkal, Horváth Imre követhoz kért bebo-csátást. Arra hivatkozott, hogy már több levélben kért kihallgatást, de nem kapott választ. Hosszabb vára-kozás után, amely alatt valószínűleg adatokat kerestek a látogatóra nézve és úgy látszik nem találtak, közölték vele, hogy a követ éppen nincs benn, de Gyulai Ida tanácsosnő fogadni fogja. Megkérdezték, hogy milyen ügyben jött. Azt felelte, hogy budapesti leveleket akar átadni, amelyek megér-demlik magának a követnek a figyelmét s így szívesebben várna. Ujabb elég hosszú várakozás után közölte, hogy tekintve a bizonytalan ideig tartó kése-delmet, beszélne a tanácsosnővel...”

.....Dulakodás, sikoltozás hallatszott ki... A katonai attasé revolverrel rohant be... A látogatót kivezették, egy 10-inch hosszú henteskést vettek el tőle... Gyulai Ida több sebből vérzett... A merénylő összefüggéstelenül kiáltozott...”

***

Hónapokkal később, a gyilkossági kísérlet nagy-esküdtészi tárgyalásán, ismertem meg közelebről a feleket. A szövetségi bíró előtt (Luther Youngdahl volt minnesotai kormányzó, akit akkoriban esetleges alelnökjelöltnek emlegettek) részben mint a követségen lefolytatott rendőrségi vizsgálat State Department-beli megfigyelője, részben pedig a bíró kivánságára és a felek hozzájárulásával mint magyar-angol tolmács segédkeztem.

A merénylő: Gartner Henrik magyarszületésű 59 éves new yorki lakos, munkanélküli szakács. Az iratokból az is kitűnt, hogy ideggyógyintézetet végzett téveszmés, aki a követségre menetel előtt felhívta az International News Service-t és javasolta, hogy küldjenek fotoriportert a magyar követségre, mert ott „a hidegháboru megoldását elősegítő esemény” fog „szenzációs keretek közt” lezajlani. Kérdésekre zavaros válaszokat adott; nem vették komolyan. A tárgyaláson többnyire összefüggően beszélt „komoly

Lásd
"Gartner"

lépések"-ről, amelyeket az emberiség javára tenni óhajtott, de túl gyakran, túl hirtelen és oda nem illő kijelentéseknél mosolygott, fültől-fülig, a gyerekkorombeli Lysoform-hirdetések emberének módján. A Gallinger Hospital-ba került, állandó felügyeletre, meghatározatlan időre. Nemsokára ott kezdett betegkedni; ott is halt meg, pácban hagyva az emberiséget.

Gyulai Idát a merénylet után hazaszállították; Budapestről jött el a tárgyalásra. Alacsony volt, sápadt arcu, feketehaju; pontos és jól organizált beszámolót adott, jóidegzetű és tapasztalt kolléga benyomását tette rám. A tárgyalás végén kezefogtunk, sajnálkozásomnak adtam kifejezést a náluók őt ért sérelemért. Etikettszerűen fogadta s szomorú kis mosollyal jegyezte meg: „Nem éppen a legbiztonságosabb pályát választottuk...” Kormányaink folytatták a hideghadviselést, követségi személyzeteiket Budapesten és Washingtonban 30 km-es, illetve 18 mérföldes körzetbe szorítva.

A pálya ma kevésbé biztonságos, mint valaha is. Elrabortjaink, legyilkoltjaink, eltűntjeink egyre hosszabb névsora — már egy volt saját munkatársammal is rajta, Steve Miller nevével — nemrégén kapott egy második nagy márványtáblát a State Department 1. sz. előcsarnokában. De bajok már az ország gyerekkora idején is voltak: az első törvényünk, amely ittlévő idegen diplomaták személyi biztonságát védi, még 1791-ből való.

